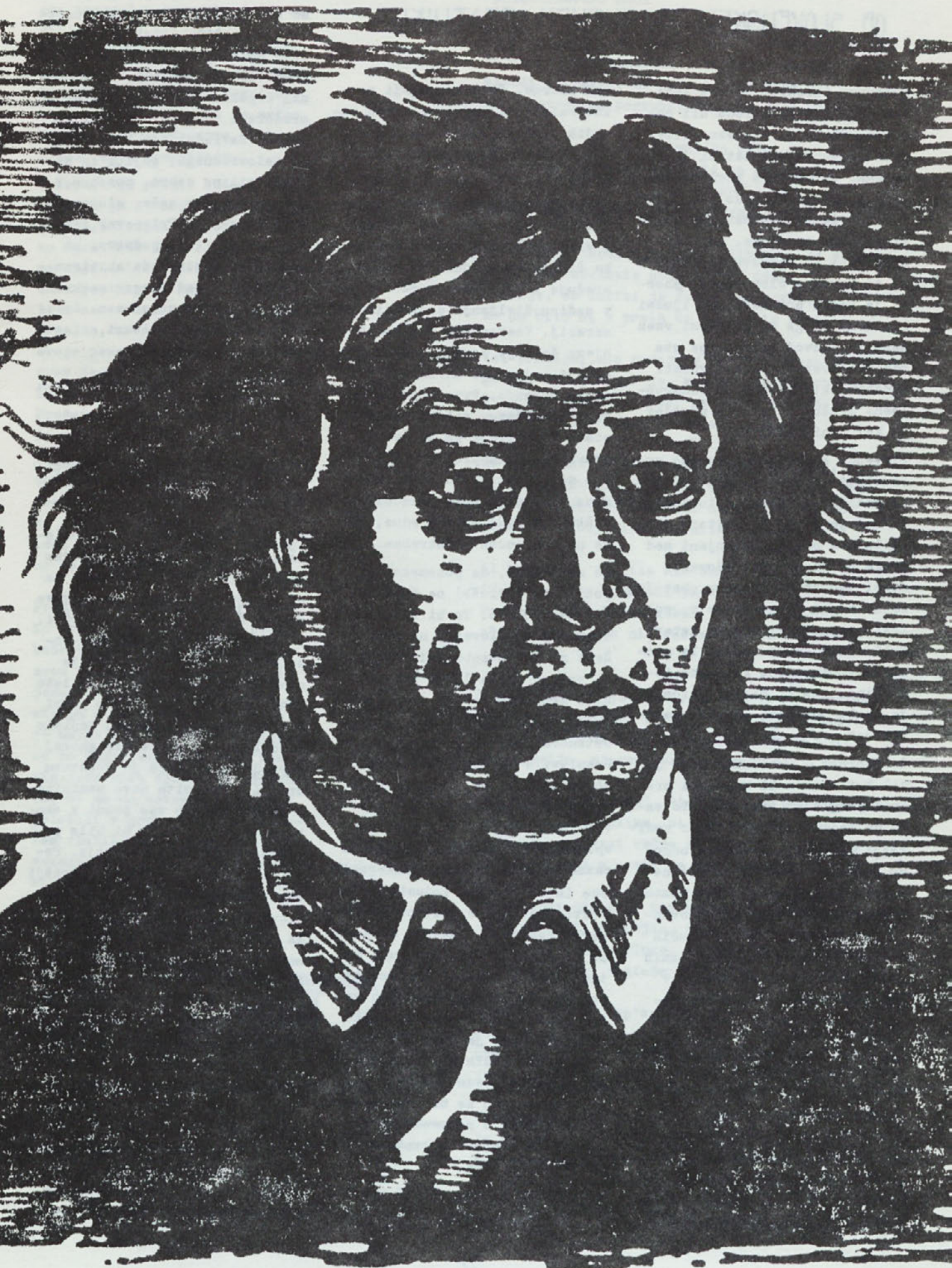

elektromotor

glasilo TOZD ISKRA ŽELEZNIKI
leto III., št. 1, 2 jan. - feb. 1981

OB SLOVENSKEM KULTURNEM PRAZNIKU

Kulturno izročilo je kot legitimacija nekega naroda ali obdobja. Spremlja sleherni človeško skupnost, pa četudi je iz našega, evropskega pogleda še tako primitivna. Celo več! Prav v teh primitivnih skupnostih je še posebno prisotna, najbolj samobitna in samosvoja. Značilno za prvotne človeške skupnosti je tesna povezava med ljudmi. Problemi enega so problemi vseh. Rast in razvoj kulture pa sta odbisna prav ob intenzivnosti medčloveških stikov. V razdrobljeni družbi ni pravih pogojev za kulturni razcvet.

Slovenci se nedvomno moremo postavljati z zelo bogato kulturno dediščino. Mnogi celo trdijo da nas je edino le kultura ohranila kot narod. Stisnjeni med druge večje narode, Slovenci skozi zgodovino svojega obstoja ne bi mogli ohraniti ne po vojaški, gospodarski ne po kateri koli drugi smeri. Edino le globoko vkoreninjena kulturna dediščina, jezik, pesmi, običaji, je mogla ohraniti narodno samobitnost.

8. februar - Prešernov dan, je bil kot slovenski kulturni praznik proglašen že v NOB. To samo po sebi dokazuje, da so voditelji NOV imeli pravilen odnos do kulture in da je oborožena vojska znala ceniti njen pomen. O tem pričajo tudi poimenovanja partizanskih enot po naših umetnikih in pa razcvet raznih oblik kulturnega delovanja v vojaških enotah in na osvobojenih ozemljih.

Po vojni so bili po številnih področjih ustvarjeni ugodni pogoji za uspešno kulturno in umetniško delovanje. Imamo celo vrsto knjižnih založb in pa dokaj urejeno financiranje, izdajanje knjig iz vseh področjih. Zgrajene so bile dvorane, galerije, ateljeji, urejene muzej-

ske zbirke. Dani so pogoji za izobraževanje kadrov na vseh nivojih izobraževanja, do akademije in še bi lahko našteval.

Kljub temu pa rezultati vedno miso taki, kot bi želeli. Največji problem je v tem, da se v vsej množici kulturne ponudbe široki krog ljudi le redko srečuje z njo. Glavni razlog je v načinu življenja današnjih generacij. Vsemogočni bog današnjega časa je postal osebni standard, njemu se uklanjajo vsa druga hotenja. Prva zapoved je pridobitništvo, materialna korist. To hotenje pa je skoraj praviloma v nasprotju s kulturno dejavnostjo. Kultura, gledana z zornega kota pridobitništva, je kaj malo vredna, če že ne popolnoma nepotrebna.

To ne pomeni, da posameznik v potrošniški družbi ne čuti kulturnih potreb. To bi bilo v nasprotju s človeško naravo. Želi pa te potrebe zadovoljiti na kar se da lahek način brez trošenja lastne energije. To so znale izkoristiti razne ustanove, največ iz zahoda. Preplavile so trg z malovredno kičasto kramo. Tega je tudi na našem področju več kot preveč. Mnogo našega tiska je pod vplivom tuje reklame, ki ponuja razne izdelke filmske diskografske in založniške industrije za čisto zlato. Tem vplivom prevečkrat zapadamo, posebno dovzeti pa so mladi. V poplavi tuje pa tudi domače "kvazi" kulture se pošteno in ustvarjalno delo naših kulturnih ustanov le težko uveljavi. Žal je tako, da veliki dosežki naših posameznikov ali ustanov gredo neopazno mimo, medtem, ko se na veliko piše in govori o nepomembnih dogodkih iz svetovnih centrov proizvodnje kiča.

8. februar je dan, ko bi morali razmišljati tudi o tem. Da

se stvari izboljšajo, je pot samo ena. Kulturo je treba postaviti na mesto, ki ji gre, na vseh področjih življenja: v krajevnih skupnostih, v delovnih organizacijah, društvih, v sredstvih javnega obveščanja, šolah. Zavračati je treba, kar je malovrednega, gojiti in pospeševati pa dobro, posebno, kar je pristno naše, slovensko, jugoslovansko. Prispevek temu naj bi bila tudi podpora, ki jo naš kolektiv daje skupinam, ki delujejo pod njegovim okriljem in drugim ustanovam. Sredstva, namenjena kulturi, niso zavržena.

Peternelj Marjan

NEIZTROHJENO SRCE

Ker je bil Prešeren svobodomislec, dolgo ni dobil samostojne službe, pa tudi ni dočakal, da bi se ljudstvo vnelo za njegove pesmi. Živel je pač v Avstriji, v obdobju Metternichovega absolutizma, v času najstrožje cenzure in pritiska. Ko je leta 1846 izdal svoje urejene pesmi v "Poezijah", je precej knjižico razdal, sicer bi ostale skoraj neprodane. Poezije je Prešeren uredil v čudovito novo umetnino, v kateri diha vse pesmi v enotnem občutju, kakor bi bile porojene iz istega doživetja. Poezije izražajo še danes najvišji vzpon našega duha in nobenemu Slovincu poslej ni bilo dano, da bi živel umetniško tako samoraslo življenje kakor Prešeren v Poezijah.

Ko je Prešeren leta 1846 končno le uspel, da je dobil samostojno advokaturu v Kranju, v tipičnem podeželskem mestu z živahno trgovino in z začetki industrije, je bil zanj najbolj pereč socialni problem in ureditev kmečkega vprašanja. Bil je prepričan, da mora kmalu priti do reforme zemljiške posesti, če

ne zlepa pa zgrda, zato je krepko posegal v kranjsko družbeno življenje. V odvetniški praksi ga je odlikovala natančnost in spretnost, posebno pa poštenost. Ljubil je pravico in resnico o vsem svojem delu. Bil je srčno dober, še preradodaren, zato ni nikoli imel premoženja.

V Kranju je pesnik hudo zbolel. Bolezen ga je napadala vedno pogosteje. Verjel in vedel je, da bo umrl. Šel je k zdravniku in mu dejal: "Ne vprašam vas za zdravje, marveč za smrt. Že dve leti sem v Kranju. Samo to mi povejte, kako dolgo šel" Vere v svoje pesmi pa ni izgubil, čeprav je videl, kako vsi hvalijo in slavijo pesnika Koseskega. Prešernovo pesniško delo, Prešernov duh in Prešernove nove ideje so bile potisnjene v stran, vsepovsod se je šopirilo obrekovanje, zaničevanje in maliččenje resnice. Prešeren dolgo ni imel mesta v "Novicah", medtem ko so se Koseskemu klanjali.

Prešeren je razmišljal o sebi: Ko bodo prekopali njegov grob, bodo v njem našli živo, bijoče sree - drobní zvezek njegovih pesmi, ki bi je v večno živem utripu - še drznejša misel ga je navdajala, njegove poezije so po čudovitem naključju neumirajoče srce njegovega ljudstva, ki so ga sovražniki živega položili v grob. Tako je Prešeren zložil za slovo še pesem za samega sebe, za svoj življenjski smisel - narodu in človeštvu.

Šmid Matevž

G

c 191100999

"NEIZTROHNJENO SRCE"

Grob kopljejo, da zadnji mrlič bo vanjga d'jan; obraz bled'gà mladenča prikaže se na dan. Kopači ostrmijo, da 'z ust njih sape ni, manj vstrašeni pogrebci vanj vpirajo oči.

Da je lepo, bi sádil, visóke óšlo, vsak, ak bil bi nekakóvi zapustil ga oblak; bilé lepé bi usta, lep bil obraz bi bled, ak bil bi nekakóvi prôč nejevolje sled.

Dalj čas ni trupla gledat', dih prvi ga zdrobi; srce samo zavzetim ostane pred očmi. Še bi je, še čutiti je ravno tak gorkó, ko da biló bi v prsih še zdravo in živó.

Vsi prašajo, kdo zadnji v to jamo d'jan je bil gotovo bil svetnik je, ker ni ves v grobu zgnil, Stal tam je kamen, kter'ga nihčè pred číslal ni. hite mu mah otrebit', napis tak govori,

da Dobrosláv je pevec bil tjekaj pokopan, ki pel v tak milih glasih je od ljubezni ran, pel v tak slovečih pesmah čast lepe deklice, prevzetne gospodične, nemile ljubice.

Al ko si je 'zvolila mladenča družega, iz prs nobèna njèmu ni pesem več prišlá. Pri Bogu ni tolažbe iskal, ne pri ljudeh, oči kalil mu jok ni, razjasnil lic ne smeh.

V nemár naprej je živel, manj svet ko razuzdan, umrl je nespovedan in ne v svet'olje d'jan. Vsi pravijo, da njèmu svetost ne brani gnit', vsi pravijo, njegovo srce ne more bit'.

„To pevčevo srce je“, star mož tam govori, „ak bi biló svetnika, bi mir mu dala kri; svetost ne, pesmi večne mu branijo trohnet', ki jih zaprte v prsih je nòsil dókaj let.

Mi mu srce odprimo, pod nebom naj leži, da dan današnji prèjde, da prva noč mini, da vstane drugo solnce, pripelje beli dan; spet zajtro ga poglejmo, ko mine zór hladan.

Hladijo naj ga sap'ce, naj rōsa pade nanj, naj solnce, luna, zvezde, kar so mu pevskih sanj pred vdihnile v življenji, prejmajo spet 'z njegà; ak bo ta čas splahnelo, spet zagrebimo ga."

Razplatili srce so, ležalo noč in dan je tam pod jasnim nebom; ko mine zór hladan, ko vstane drugo solnce, srce tako skopni, ko beli sneg spomladi, da káj zagrèbsti ni.

GOSPODARJENJE V LETU 1980 TER V SREDNJEROČNEM OBDOBJU 1976 ~ 1980

Z letom 1980 smo zaključili srednjeročno obdobje 1976 - 1980 in sicer uspešno.

V tem trenutku še niso znani finančni izračuni uspešnosti poslovanja v letu 1980, zato lahko pogledamo samo doseganje tistih planiranih vrednosti, ki so že znana. Na podlagi teh pa tudi že lahko sklepamo na uspešnost ali neuspešnost poslovanja. Tako smo v letu 1980 dosegli planirano proizvodnjo vrednostno 580.219.000 din, količinsko pa 2.155.754.

Prodaja, ki izhaja iz dosežene proizvodnje je bila dosežena v vrednosti 987.891.000 din in je v primerjavi s planom dosežena z indeksom 101.

Izvoz smo dosegli v skupni vrednosti 9.345.287 \$ od tega v okviru mednarodnih kooperacij 7.681.148 \$ in v čistem izvozu 1.664.139 \$.

Primerjava s planom nam da naslednje indekse:

izvoz skupaj	92
izvoz kooperacije	97
čisti izvoz	74

Povprečni OD na delavca v letu 1980 je znašal 8.351,80 din.

Če se nekoliko ozremo še na celotno srednjeročno obdobje, lahko kot osnovno značilnost postavimo prestrukturiranje proizvodnega programa, ki ga je narekovalo kritično stanje glede naročil v letu 1976.

Tako smo v letu 1977 opustili proizvodnjo kompresorskega motorja ter pričeli s proizvodnjo sesalnih enot.

To prestrukturiranje je imelo za posledico močno investicijsko dejavnost, saj je bilo potrebno ustrezno opremiti, da bi dosegli tako produktivnost, ki bi zagotavljala rentabilno proizvodnjo. Nasploh je za celotno srednjeročno obdobje značilna precejšnja aktivnost na področju investiranja.

Opustitev proizvodnje kompr. motorja pa je imela za posledico spremembo v strukturi izvoza. Tako se je precej povečal izvoz v kooperaciji, upadel pa čisti

izvoz, kar bo treba v naslednjem srednjeročnem obdobju občutno popraviti.

Dobri poslovni rezultati so pozitivno vplivali tudi na gibanje osebnih dohodkov. Indeksi povečanja so se gibali hitreje kot v DO in SOZD, s čimer smo dosegli cilj, postavljen v srednjeročnem planu.

Na koncu podajam nekaj značilnih vrednosti, ki karakterizirajo gibanja v tem srednjeročnem obdobju.

- Megušar Lojze dipl.ing.

	1976	1977	1978	1979	1980
1. Količine izdelkov	1.256.983	1.254.509	1.597.469	2.094.497	2.155.754
- kompr.motor	271.310	53.635	-	-	-
- elektro.in varn. sirene	770.934	734.501	995.588	1.325.600	1.251.328
- sesalne eneote	19.428	172.263	228.512	356.420	487.360
- gosp.aparati	184.095	241.403	296.314	309.604	276.450
- sesalniki	11.216	52.707	77.055	102.873	140.616
2. PRODAJA NA DOM.TRGU V 000 din	197.263	332.632	486.773	658.606	753.992
3. IZVOZ V \$	4.571.664	4.415.468	5.115.401	8.114.413	9.345.287
- kooperacije	1.795.170	3.067.339	3.938.859	6.432.214	7.681.148
- čisti izvoz	2.776.494	1.348.129	1.176.542	1.682.199	1.664.139
4. ŠTEVILO ZAPOSŁ.	745	769	793	831	836
5. POVPR. OD	3.248,67	4.266,47	5.558,60	6.774,40	8.351,80
6. CELOTNI PRIH.V 000 din	278.544	410.423	550.660	750.725	1.025.872
7. DOHODEK V 000 din	74,900	104.639	170.752	193.878	274.820
8. INVESTIC.VLAG. v 000 din	10.175	20.166	34.161	16.660	170.000

PLAKETA „INOVATOR ŠKOFJE LOKE 1981“ PRIZNANJE ZA DOSEDAJNE IN VZPODBUDA ZA BODOČE DELO

Na proslavi ob občinskem prazniku, dne 9.1.1981 je bila naši temeljni organizaciji podeljena plaketa "Inovator Škofje Loke 1981".

Nagrada pomeni priznanje vsem delavcem v TOZD, tako tistim, ki so kreativno delali, da bi izboljšali izdelke, tehnološke postopke, si olajšali delo na strojih, zmanjšali izmet ali izboljšali kvaliteto, kot tudi tistim, ki z vestnim delom ustvarjajo pogoje za napredek našega kolektiva.

Posebno moramo biti veseli in ponosni na to, da so bili med inovatorji v letu 1980 tudi delavci iz neposredne proizvodnje. Tako imamo v strukturi inovatorjev polkvalificirane in kvalificirane delavce, tehnike, inženirje in diplomirane inženirje. Zavest, da si bomo le s skupnim in vsestranskim delom ustvarili boljše pogoje, je prodrla do vsakega delavca in to si komisija za inovacije želi, da ostane trajna vrednota našega kolektiva.

Vnaši temeljni organizaciji se ustvari vsako leto veliko inovacij. Nprestano se uvažajo novosti, tako na tehnoloških procesih kot na izdelkih, da lahko enakopravno ostajamo v mednarodni delitvi dela.

Najpomembnejše inovacije v lanskem letu so bile:

1. Izboljšanje rototesta.

S to inovacijo je bil zmanjšan izmet materiala in preprečila montaža motorjev z slabimi motorji. Inovator je bil Frelih Tone.

2. Namestitev posebnih posod za boljše izkoriščanje sesalnega olja. S tem se

je zmanjšala potrebna letna količina mazalnega olja in zmanjšala onesnaženost okrog gromadnikov za ostružke.

Inovatorji so bili: Lavtar Stane, Kenda Marjan, Golja Miro, Kemperle Filip, Rihtaršič Franc, Bašič Ramo in Lavtar Franc.

3. Merilne metode za merjenje karakteristik sesalne enote. Namesto treh izvajalcev meritev, lahko meritev opravi le en sam izvajalec. Odpade zvočno komuniciranje, ki je bilo zaradi velikega ropota sesalne enote zelo mučno in nezanesljivo. Z novo metodo je zmanjšana verjetnost pojava napak. Izvajalcu inovator je bil ing. Pintar Marko.

4. Izboljšava krmiljenja in koračnega motorja je bil skonstruiran motor z permanentno magnetnim rotorjem z dvema polovima nastavkoma. Motor je enostaven za izdelavo. Namesto osmih ima dvanajst korakov. Natančnost je večja, motor ima boljši moment. Za krmiljenje je bil izveden pretvornik z le dvema mikrostikali, namesto osmih, kolikor jih je bilo dosedaj. Za povezavo med pretvornikom in koračnim motorjem pa so potrebni le trije, namesto štirih vodnikov. Inovatorja sta bila dipl. ing. Gaser Mirko in Okorn Boris.

5. Izboljšava sesalne enote. S spremembo statorskega in rotorskega reza je bila dosežena sprememba magnetnih poti. Z povečano upornostjo navitij je bil zmanjšan zagnonski tok. Statorski pa-

ket je bil zmanjšan za 2mm rotorski pa za 3 mm. Tako je bila izvedena sesalna enota, ki ustreza po izkoristku stari enoti, po segrjevanju pa ustreza predpisom. Prihranek je na vgrajeni količini bakra in magnetne pločevine. Inovatorica je bila dipl. ing. Rejec Jožica.

6. Računalniški izračun magnetilne karakteristike motorja iz obremenilnih karakteristik. Z delom na računalniku se je zmanjšal čas izračuna magnetilnih karakteristik motorja. Povečal pa se je tudi vpogled v električne magnetne razmere motorja.

Inovatorica je bila dipl. ing. Rejec Jožica.

7. Izboljšana način preklopa škatle za embalažo aparatov. Z novo izvedbo se dno škatle samostojno postavi v položaj, ki omogoča embaliranje. Dosedaj je bilo potrebno, da se je ročno pregibalo posamezne dele dna embalaže, za kar je bilo potrebno precej časa. Delavka je razbremenjena pri embaliranju in se lahko bolj posveti ostalim operacijam. Inovator je bil Tarfila Lojze.

8. Naprava za preizkus kolektorjev sesalne enote. z napravo za preizkus kolektorjev je omogočena popolna kontrola mehanskih lastnosti kolektorja. Z njo je omogočeno zasledovanje kolektorjev pri ekstremnih vrtiljajih. Zaradi pomanjkanja kontrolnih naprav v preteklosti, smo imeli velik izpad proizvodnje in se je že zamenjala kooperacija z AEG.

Inovator je bil Zgaga Stane.

Vsem inovatorjem želi komisija za inventivno dejavnost še veliko uspehov in pričakuje še množičnejše sodelovanje.

Predsednik komisije za inovacije
Bandelj Bojan, dipl. ing

PODELITEV PRIZNANJ „INOVATOR ŠKOFJA LOKA ZA LETO 1980“

VLOGA KOMERCIALE V ZAOŠTRENIH POGOJIH GOSPODARJENJA

Na slavnostni seji vseh zborov Občinske skupščine Škofja Loka 9.1.1981, so bila podeljena priznanja "INOVATOR ŠKOFJA LOKA" za leto 1980.

Veseli nas, da je med nagrajenci tudi naša TOZD, ki je prejela plaketo in Jožica ing. Rejec, ki je prejela 2 nagrado za inovacijo: IZBOLJŠAVA SESALNE ENOTE s čimer je TOZD prihranila 1.750.000 din letno ter zmanjšala porabo reproductivnega materiala. Podrobnejša obraziložitve njene inovacije je podana že v članku ing. Bandelj Bojana, kjer je tudi razvidno zakaj je pripadla plaketa naši TOZD.

Ostali nagrajenci so še naslednji:

1. nagrado in plaketo je prejel tov NASTRAN Lado iz delovne organizacije NIKO za nov tehnološki postopek izdelave zaslona - Mehanik I. s čimer je prihranil DO 1.548.883 din ter zmanjšal število zaposlenih za 13 delavcev.

3. nagrado je prejel VODNIK Slavko iz Termike Šk. Loka, za izdelavo stroja za žlebakke ter nov tehnološki postopek pri čemer je prihranil 50% pri materialu ter pri izdelavnih urah, kar predstavlja čiste gospodarske koristi v enem letu 187.000 din.

Poleg naše TOZD, je plaketo DO INOVATOR Šk. Loka 1980, prejela tudi DO "Alples", za uspešno in hitro uporabo tehnološkega znanja, ki že pri naša učinke - večjo produktivnost in ekonomičnost.

Tov. Jožici Rejec in vsem ostalim nagrajencem iskreno čestitamo in jim želimo nadaljnjih uspehov.

Polajnar Vladimir

Dostikrat je bilo slišati pripombe, da se tisti, ki nabavljajo ali prodajajo doma ali v tujini - gospodje. Današnja gospodarska situacija je takšna, da take trditve še zdaleč niso na mestu, saj je treba pri opravljanju teh funkcij biti dokaj iznajdljiv, požrtvovalen, včasih celo nesramen. Ne bi želel pisati o slavi naših komercialistov, pač pa bi nakratko opisal situacijo, s katero se dandanes srečujemo in poizkušal podati prognozo za letošnje leto.

Domača nabava je v preteklem letu uspel kljubovati nelogičnemu pomanjkanju materiala na vsej črti, saj ga skoraj ni bilo blaga, ki bi prišel v hišo po normalni poti brez urgenc, prošelj, prepričevanj, groženj, izsiljevanj itd. Še posebej se je odražalo pomanjkanje blaga, ravno pri ključnih pozicijah nabave, to je pri dinamo pločevini, aluminiju, siluminu in bakreni žici, ker se situacija ne izboljšuje, pač pa se še slabša in zaostrojuje v smislu deviznega plačila za blago domače proizvodnje, bomo morali še več naporov vložiti v premagovanje vsakodnevnih težav.

Situacija glede preskrbe z devizami, pa je vedno bolj kritična, saj je faktor vezave uvoz - izvoz 0,60, kar pomeni, da bomo za 1\$ izvoza lahko uvozili le za 60 cts. Ta faktor je bil v prvi polovici leta 1980 dosti ugodnejši in sicer 0,95. Smatram, da je z omenjenim že jasno vsakomur, kako je z uvozom blaga. Včasih so bila režimska sredstva odnosno pravice tisto, kar je grenilo življenje tistim, ki so uvažali, danes pa se žal srečujemo z neprimerno večjimi težavami.

Letošnja nagrajenka Jožica Rejec dipl.ing.

DELO OO ZSMS ISKRA ŽELEZNIKI

Če ocenjujemo delo našega aktiva v preteklem letu, lahko trdimo, da smo bili na številnih področjih dokaj uspešni. Izvedena je bila vrsta akcij, kjer so mladi dokazali svojo delavnost in pripadnost kolektivu naše TOZD. Naštejem naj le nekaj akcij in aktivnosti:

- organizirali smo dve delovni akciji na prosto soboto. Prvič smo v okviru stabilizacijskih prizadevanj delali v proizvodnji in s tem premostili nekatera ozka grla. V drugi prosti soboti pa smo urejali in čistili okolico tovarne, ter sortirali odpadni material.
- sodelovali smo pri postavitvi spomenika NOB na Prtovču in sicer smo odstranili prejšnje obeležje ter urejali okolico
- sodelovali smo pri sprejemu lokalne Titove štafete
- ob 1. maju smo na Ratitovcu zakurili kres
- organizirali smo plesne vaje
- organizirali smo kegljaško prvenstvo TOZD za posameznike
- organiziran je bil mladinski izlet z ogledom Madžarske
- ob dnevu mrtvih smo obiskali in uredili partizanska obeležja

Poleg naštetih, pa se redno udeležujemo najrazličnejših mladinskih športnih tekmovanj in na njih dosegamo solidne rezultate.

Člani naše organizacije delujejo tudi v kulturnih skupinah. Recitacijska skupina je sestavljena izključno iz mladincev. Zelo tesno je sodelovanje z drugimi političnimi organizacijami v tovarni Močna je povezava z mladino znotraj DO Široka potrošnja. Redno se udeležujemo tudi srečanj mladine SOZD ISKRA. Tudi sodelovanje z drugimi DO v Železnikih se uspešno razvija, prav tako tudi z občinsko konferenco ZSMS Škofja Loka.

Predsednik OO ZSMS
Vidic Hubert

samo tiste tovarne, ki bodo izkoristile vse dane možnosti in bodo svoje dobro začrtane plane tudi uresničevale, se v prihodnosti nimajo česa bati.

Železniki, 14.1.1981

Vodja gospodarskega sektorja:
Dolinar Igor, oec.

ODBOR ZA OD ~ PO- ROČILO

Odbor za OD se sestaja normalno enkrat mesečno. Največ obravnavamo osebne dohodke na novo sprejetih oz. prerazporejenih delavcev, torej tistih, ki si s pridobljeno kvalifikacijo oz. prerazporeditvijo pridobijo drugo delovno mesto.

Na zadnji seji DS je bil sprejet sklep o izplačevanju dodatka OD delavcem, ki opravljajo delo v izmenah. Tako bodo omenjeni od 1.1.1981 prejeli stimulacijo v odstotkih OD tudi iz tega naslova. Obravnavali smo tudi pritožbo na analitično oceno delovnega mesta ali cele skupine. Teh ni veliko, obravnavane in rešene so bile na DS v smislu sklepa odbora za OD, kar nam vliva zaupanje in daje voljo do dela v tem odboru.

Zavedamo se, da nas čaka še dosti nerešenih vprašanj, saj se pripravlja na nivoju SOZD ISKRA nov, poenoten samoupravni sporazum o delitvi OD.

Predsednik komisije
Nastran ing. Vinko

Prodaja na domačem trgu se srčejuje vsakodnevno z dejstvom, da so zlati časi, ko so se kupci dobesedno topli za naše sesalnike in druge aparate, minili. Vsi dobro čutimo, da realna kupna moč pada in da bo široka potrošnja prva tista, ki bo to občutila. Z drugimi besedami to pomeni, da je bojazen, da bi se skladišča napolnila z našimi gotovimi izdelki tukaj. Tudi v prodaji smatram, da smo napravili bistven korak naprej, saj nam je zaloga gotovih izdelkov, ki je znašala že skoraj 15 starih milijard uspelo znižati na 5 starih milijard. Vse to je bilo doseženo z pravnim delom in pristopom do trga in kupca, kakor tudi s pravočasnimi reklamnimi akcijami. Moramo priznati, da gre prodaji do sedaj vsa zahvala, da se je že katastrofalno stanje bistveno popravilo.

Izvoz je vsekakor najzahtevnejši način prodaje, saj je v krizi, ki sedaj razsaja po vsem svetu, le malo tistih, ki so pripravljeni od nas kaj kupiti in blago tudi pošteno v roku plačati. Takih kupcev, ki bi čakali na nas, ni nikjer, zato moramo miselnost, da je kdo pripravljen čakati na naše motorje, takoj pregnati iz naših glav.

Če to razmišljanje na kratko strnemo v celoto, bomo zlahka ugotovili, da ni pričakovati nič dobrega. Seveda pa se ne smemo ustrašiti slabih napovedi, pač pa mora vsakdo na svojem delovnem mestu razmisliti, kaj lahko storimo, da bi omenjene težave, katerih pa v Železnikih do sedaj praktično še čutili nismo, prebrodili. Vsled tega apeliram na vse zaposlene, da vsak po svojih močeh poizkuša pomagati ne le tovarni, pač pa tudi sebi in s tem pripomore k stabilizaciji. Ponovno bi poudaril, da ni nobenega povoda odosno strahu za paniko, pač pa je tu zadnji trenutek, da se streznimo in pomislimo na našo prihodnost, kajti

ALKOHOLIZEM KOT POVZROČITELJ SOCIALNIH TEŽAV IN MOŽNOSTI ZA REŠEVANJE LE - TEH

Alkoholizem pomeni za posameznika, družino in celotno družbeno skupnost ekonomski, zdravstveni in socialni problem. Navedenih problemov ne moremo obravnavati ločeno enega od drugega, saj so medseboj telesno povezani.

V socialnem smislu alkoholizem povzroča motnje v vedenju in osebnosti, razkroj osebnosti posameznika, povzroča razkroj njegove družine, težave pri vzgoji otrok, zmanjšuje storilnost v delovnem procesu, kar se odraža v slabši ekonomski preskrbljenosti družine. Ker svojci alkoholika danes povečini niso več ekonomsko odvisni od njegovega zaslužka, slednji pojav ni več tako pereč. Zato pa toliko bolj izstopijo osebnostni propad, spori v družini in vzgojna prikrajšanost otrok.

Statistične ocene kažejo, da je v Sloveniji med 10-15 % prebivalcev alkoholikov, to pomeni, da so že toliko odvisni od uživanja alkohola, da brez njega ne zdržijo več in se pri njih pojavljajo že navedene težave. Po netočnih podatkih je v občini Škofja Loka vsaj 4.000 prekomernih uživalcev alkohola, opaziti pa je, da to število še narašča, saj se starostna meja, ko nekdo poseže po alkoholu, vztrajno premika navzdol. Če so si še pred 10-15 leti upali poseči po alkoholu na javnem mestu 18-20 leti fantje, lahko danes med rednimi uživalci alkohola zasledimo mladino 15 let ali celo mlajše.

Vzroke za uživanje alkohola je mogoče razdeliti v 3 skupine: tiste, ki izhajajo iz osebnosti posameznika, druge, ki jih povzroča okolje in tretje, ki jih pogojuje sam obstoj alkoholnih pijač.

Zaskrbljujuče je dejstvo, da se pitje alkohola širi med mladino zaradi preprostega dejstva, ker nima pogojev ali pa si tudi ne zna organizirati ustvarjalnega in koristnega preživljanja prostega časa. Na široko so ji odprta le vrata gostinskih lokalov, kjer pa ni mogoče "pričarati" sicer lažen, a prijeten sanjski svet, kjer se zdi vse lepše in so vsakdanji problemi manjši. Dejstvo, da so brezalkoholne pijače dražje od alkoholnih, je sicer omembe vredno, ne pa bistveni vzrok, da ljudje množično posegajo po alkoholnih pijačah.

Redno, pa tudi pogosto periodično uživanje alkohola v prekomernih količinah, vodi najprej v duševno (psihično) odvisnost, kasneje pa se pojavi tudi telesna odvisnost alkohola, ki privede končno do kroničnega alkoholizma. Omeniti je potrebno dejstvo, da se pri mladem človeku pojavi odvisnost od alkohola v krajšem času kot pri starejšem. Primer: če začne nekdo redno uživati alkohol pri 25 letih, bo postal kronični alkoholik v

5-10 letih, če pa postane redni uživalec pri 15 letih, bo najverjetneje postal kronični alkoholik v času od 5 mesecev do dveh let!

Poznamo najrazličnejše oblike uživanja alkohola. Slovenci pa smo nasploh znani po tem, da najdemo opravičilo za uživanje alkohola ob najrazličnejših priložnostih: rojstvu in smrti, vročini in mrazu, veselju in žalosti: razširjeno je tudi prepričanje, da smo uspešnejši pri težjem fizičnem delu, če zraven zaužijemo tudikaj alkohola. Opaziti je tudi pojav alkoholizma pri nekaterih občanih, ki so z lastnim delom, če že ne garanjem in samoopovedovanjem, zgradili lastno hišo, ki sicer danes pomeni nujnost, po drugi strani pa tudi simbol ekonomske sposobnosti posameznika. V času gradnje so zaradi težkega fizičnega dela posegali po alkoholu, istočasno pa zaradi pomanjkanja časa in preutrujenosti zanemarjali družinske odnose in vzgojo otrok. Z vselitvijo v novo hišo se odnosi niso uredili, ostalo pa je uživanje alkohola, ki je šele sedaj začelo motiti družinske člane alkoholika. Omenjena oblika alkoholizma je le ena od tistih, ki nastanejo zaradi pe-

hanja za materialnimi dobrinami in razvrednotenja medsebojnih odnosov in humanizma med občani. Tako vse bolj blede slika alkoholika, kot raztrganca brez premoženja, čeprav posamezniki še vedno najglasneje opozarjajo na nekaj deset alkoholikov, ki brez dela postopajo po škofji Loki. Med občani je mogoče slišati očitke, da le-ti prejema denarno pomoč "od občine". Raziskavi med prejemniki družbeno materialne pomoči pri OSSS Škofja Loka in nadomestila za brezposelnost pri skupnosti za zaposlovanje pa sta dokazali, da nihče od omenjenih brezposelnih ne prejema socialnih dajatev. Resnično bi bilo zanimivo izvedeti, s čim se ti ljudje preživljajo, je pa mogoče že sedaj navesti nekaj virov: priložnostna dela ob gradnjah novih hiš, razkladanje tovornjakov, nekateri starejši pomagajo tudi pri večjih delih na kmetijah. In vsi v glavnem delajo za majhen denar in predvsem za alkoholne pijače. In kdo ve, če ne nudijo takih izkoriščevalskih oblik zaslužka tem alkoholikom ravno tisti, ki najglasneje vzklikajo, da je treba rešiti ta problem, da jih je treba prisilno zaposliti, jih vtakniti v zavode zaprtega tipa itd.

Alkoholizem v OZD predstavlja ekonomski problem. Ogroža pa tudi medsebojne odnose v delovnem procesu. Žal pa v OZD ni opaziti resnejših in trajnejših akcij za odpravljanje uživanja alkohola med delavci. Verjetno ni mogoče pričakovati resnejših akcij, dokler bodo potrebe po novih delavcih še tako velike, kot so sedaj.

Potihem pa si upamo trditi, da resnejših ukrepov v OZD v občini Škofja Loka ni tudi zato, ker so vse osvojile tako proizvodnjo, ki jim omogoča zelo dobro poslovanje in se zato tudi škoda, ki jo povzročajo alkoholiki, pa tudi občasno alkoholizirani uživalci alkohola, ne pozna veliko. Ponavadi OZD ukrepajo le proti posameznim delavcem, ki so praviloma post-

ali že kronični alkoholiki, ponavadi pa opravljajo slabše vrednotena dela v neposredni proizvodnji. V OZD je opaziti tudi rane "interne rešitve", ko alkoholika predstavljajo na manj zahtevna in slabše plačana opravila. S tem ne odpravijo njegovega alkoholizma, temveč povzročijo le zmanjšanje sredstev za preživljanje njegove družine. Moreče je tudi dejstvo, da OZD ne izvede do konca disciplinskega postopka proti alkoholiku, največkrat iz usmiljenja, češ, kaj bo potem z njegovo družino. Čez 5 ali 10 let, ko bo žena postala vase zaprta vdana v usodo, ko bo po alkoholu začel posegati njegov sin. Če bi taisti alkoholik danes izgubil službo in se lahko vrnil na isto delo ali v drugo OZD le pod pogojem, da se uspešno zdravi proti alkoholizmu, bi bile razmere v njegovi družini čez 5 ali 10 let lahko bistveno drugačne. Žal pa naleti v nekaterih OZD pred zaposlitvijo na več težav nekdo, ki pove, da se zdravi proti alkoholizmu, kot pa tisti, ki uspe priti na razgovore in zdravniški pregled pred zaposlitvijo slučajno trezen in malo manj pije v času trimesečnega poskusnega dela.

Kaj narediti v boju proti alkoholizmu v družbi, družini in pri posamezniku?

"Širše preventivne akcije na področju alkoholizma so težko uresničljive zato, ker od alkohola živi veliko število ljudi - od pridelovalcev, predelovalcev, prodajalcev, skladiščnikov - pa vse do občinskih in drugih skladov, kamor se steka denar iz davkov na promet z alkoholnimi pijačami. Manjša potrošnja bi vse naštetih prizadela" (povzete misli dr. Antona Koširja, strokovnjaka in terapevta za alkoholizem iz Škofje Loke).

V boju proti alkoholizmu nam ostanejo v sedanjih razmerah manjše preventivne akcije v vzgojno izobraževalnem procesu, zdravstveni in kulturni izobra-

zbi in končno - v reševanju posameznikov, ki so že zabredli v kronični alkoholizem in le-ta ogroža njihovo osebno zdravje, odnose v družini in povzroča nevarnost, da bodo ostali brez zaposlitve.

In kako reševati posameznika? Trajno možnost za rešitev njegovih težav in težav, ki jih on povzroča drugim je mogoče doseči le z zdravljenjem proti alkoholizmu. Zdravljenje pa ne pomeni le "prenehati piti alkoholne pijače", temveč "naučiti se živeti polno in ustvarjalno življenje brez alkohola."

Za zdravljenje se noben alkoholik ne odloči sam od sebe, niti ne na prošnjo družinskih članov in prigovarjanje sodelavcev. Odloči se le pod neizbežnim pritiskom. Lahko je to izrazito poslabšanje splošnega zdravstvenega stanja ali pojav hude bolezni, ki bi ga lahko privedla v takojšnjo smrt, če bi nadaljeval s pitjem. Vendar je čakanje svojcev in delovne organizacije, da bo nekdo tako hudo zbolel, da se bo odločil za zdravljenje, nehumano dejanje. Najbolje je alkoholika ovestiti o njegovih težavah še v času, ko še ni kronično odvisen od alkohola. Partner ga lahko pripravi z uvedbo postopka za razvezo zakonske zveze ipd., delovne organizacije pa z poslednim disciplinskim postopkom; kajti nedosleden disciplinski postopek, ki ni do konca izveden, povzroča poleg materialne tudi moralno škodo. Če sta se iz disciplinskega postopka dobro izmazala dva alkoholika, bo tudi pri tretjem postopek težko izvesti do konca.

Še vedno je med ljudmi slišati mnenje - celo zahteve, naj alkoholika prisilita na zdravljenje zdravstvena in socialna služba. Tem zahtevam ni mogoče ustreči, saj omenjeni službi nimata izvršilne moči. Menimo, da smo v obeh službah dosegli tak nivo svetovalnega dela in

strokovne pomoči pri pripravi na zdravljenje, samem zdravljenju in nadaljevanju resocializacije, da se po pomoč lahko obrnejo tako svojci, delovna organizacija in soseska, ki želijo alkoholika rešiti tega zla. V letu 1979 je strokovna služba OSSS Škofja Loka obravnavala 41 alkoholikov in 102 svojca ter svetovala 23 zdravljenim alkoholikom.

Socialna služba ima sicer možnost v najbolj kritičnih primerih odvzeti mladoletne otroke, ki so zaradi alkoholizma enega ali obeh roditeljev zelo ogroženi v telesnem in duševnem razvoju. To pa je drastičen in dolgotrajen proces, ki ga ni mogoče izvesti, ne da bi se negativno odražal tudi na čustvenem življenju otrok. Prisilni ukrep zdravljenja lahko izreče tudi sodišče, vendar le ob kaznivih dejanjih, ki jim je botroval alkoholizem in če je pričakovati, da bo alkoholik storil nova kazniva dejanja. Ponovno pa je treba poudariti, da so ti ukrepi nujni šele potem, ko smo zamudili vse druge možnosti.

Strokovna služba OSSS Škofja Loka sodeluje pri pripravi in zdravljenju alkoholika v dispanzerski skupini zdravljenih alkoholikov v zdravstvenem domu Škofja Loka. Od 30.6.1978 do 31.12.1979 se je v omenjeni skupini zdravilo 36 alkoholikov, od katerih jih je zdravljenje uspešno zaključilo 23, ostali so bili neuspešni. V kljub zdravljenih alkoholikov (KZA) se je vključilo 15 uspešnih zdravljenec, od katerih so trije recidivirali. Od tistih, ki se niso vključili v KZA abstiniira samo še eden. Ugotovimo lahko še, da je dispanzer za mentalno zdravje, ki usmerja zdravljenca na dispanzersko zdravljenje v tem obravnaval vsaj 130 alkoholikov, vendar se jih 3/4 ni odločilo za zdravljenje. Iz navedenega je mogoče zaključiti naslednje:

- prvi osip kandidatov za zdravljenje nastopi že ob pripra-

vi zaradi popuščanja svojcev, ki se "omehčajo", ko alkoholik začne začasno abstiniirati, drugič popusti pritisk delovne organizacije, ki ustavi ali omili disciplinski postopek proti alkoholiku. Tretji vzrok za osip je dejstvo, da v dispanzersko zdravljenje ni mogoče sprejeti močno odvisnih alkoholikov, ki so potrebni bolnišničnega zdravljenja;

- sledi osip med zdravljenjem, ker svojci in delovna organizacija premalo zavzeto spremljajo zdravljenje in nepravčasno in nekritično ukrepajo v krizah, ki nastopajo tekom zdravljenja;
- tretji osip nastopi ob sicer uspešnem zaključku zdravljenja, vendar svojci in delovna organizacija od zdravljenca ne zahtevajo, da bi se vključil v klub zdravljenih alkoholikov;
- in končno sledi osip članov v samem KZA, deloma zato, ker se posamezni zdravljenec ne strinja s konceptom dela kluba, še večkrat pa zato, ker tudi po daljšem času abstinence niso našli novega smisla svojega življenja; svojci mu ne izkazujejo primerne pozornosti, delovne organizacije jim ne nudijo možnosti napredovanja pri delu, jih ne vključujejo v samoupravno delovanje itd.

Ugotoviti je torej mogoče, da je uspešnost zdravljenja 20 - 30 % in to predvsem zaradi zgoraj naštetih vzrokov, ne pa toliko zaradi neenotnega načina zdravljenja alkoholizma v Sloveniji kot poudarjajo nekateri.

Dispanzerska skupina zdravljenih alkoholikov si na podlagi navedenih ugotovitev prizadeva, da k zdravljenju povabi čimvečkrat tudi predstavnike OZD, kjer je zdravljenec zaposlen, da se leti seshanije, kakšne pozornost naj OZD posveti zdravljenec in končno tudi kakšne zahteve mu lahko postavi. Rezultati tega

sodelovanja so vzpodbudni. Izrednega pomena je aktivno sodelovanje svojcev (partnerja, otrok). V primerih, kjer takega sodelovanja ni, so uspehi zdravljenja pičli (npr. v Psihiatrični bolnici Begunje).

Če že imamo vsaj teoretično izoblikovan pristop za zdravljenje alkoholikov, ki imajo svoje družine in so (ali so vsaj pretežni del svojega življenja bili) v delovnem razmerju, pa se večkrat počutimo nemočni pri obravnavi samskih in dalj časa brezposlenih alkoholikov, ki največkrat izhajajo iz neurejenih družin in imajo tudi neurejene stanovanjske razmere. Če nam koga od teh le uspe vključiti v zdravljenje, je učink kratkotrajen.

Tudi proti alkoholizmu v kmečkih družinah se mnogokrat neuspešno borimo. Vzroki so v tem, da so predvsem žene še v veliko primerih ekonomsko odvisne od mož, ki so lastniki kmetije, izrazitejša je tudi navezanost na dom, pa tudi vdanost v usodo, ki je največkrat povezana z verskimi normami, ki ženi narekujejo naj potrpi tudi v najbolj nevzdržni zakonski zvezi.

Izrazit problem predstavlja tudi skupina upokojencev, ki svoj prosti čas preživljajo povečini v gostinskih lokalih. Mnogi od njih imajo že dolg staž pitja in so bili zaradi alkoholizma morda tudi invalidsko upokojeni (sicer pod drugo diagnozo) in jih zaradi hude odvisnosti od alkohola in starosti ni več mogoče vključiti v zdravljenje.

Poročilo nima namena vnašati pesimizma v odnos do sedanjega položaja, ki ga ima alkoholizem v naši sredini. Želji opozoriti le na objektivna dejstva, ki jih v vsakdanjih in strokovnih pogovorih premalo upoštevamo. Pozitivne premike v borbi proti alkoholizmu pa bomo lahko dosegli le s korenitimi premiki v ekonomskih odnosih do tega po-

java, in ne nazadnje, da bomo to borbo vključili tudi v naša stabilizacijska in humanistična prizadevanja. Upoštevati moramo, da alkoholik ne ogroža le sebe in svojega zdravja, temveč vsaj še tri družinske člane, delovno skupnost, kjer je zaposlen in sosesko, v kateri živi (ne ogroža pa tistih, ki jim prinaša zaslužek).

Zaključki in predlogi

Kot že rečeno, v sedanjih družbenoekonomskih razmerah pri nas ne vodimo borbe proti alkoholizmu temveč zgolj omiljamo vzroke in posledice zla, ki ga le-ta povzroča. Že sedaj pa lahko storimo sledeče:

preventivno

1. V vzgojno izobraževalnem procesu od vrtca do visokošolskega študija seznanjamo mladino s problemom alkoholizma in drugih odvisnosti. O tem spregovorimo v okviru sedanjih predmetov (družbenomoralna vzgoja, sociologija, psihologija, kemija, biologija itd), na šolah organiziramo predavanja in skupinske razgovore s strokovnjaki s področja alkoholizma. V prihodnje kaže problem alkoholizma kot celoto vnesti v redni učni program k najustreznejšemu učnemu predmetu. Organizirati tudi predavanja za odrasle v TOZD in KS v okviru Rdečega križa in drugih dejavnosti.
2. Prizadevati si moramo za osveščanje in angažiranje mladine in odraslih za koristno in ustvarjalno preživljanje prostega časa. Na tem področju si vloge delijo izobraževalne ustanove, ZSMS, družbene organizacije in društva.
3. OZD naj si prizadevajo za ustrezno kadrovske zasedbo kadrovske socialnih služb. Ni pa dopustno, da OZD prepustijo borbo proti alkoholizmu le socialnim delavcem, psihologom

itd, ki naj bi po mnenju nekaterih imeli vlogo "policaja", ki bi razkrinkoval alkoholike in jih prosil ali silil, naj se gredo zdraviti. Poverjena naj jim bo vloga izobraževanja, svetovanja in sodelovanja pri zdravljenju ter spremljanja že zdravljenih alkoholikov.

Boj proti alkoholizmu je naloga slehernega delavca v združenem delu. Le osveščen in izobražen delavec bo lahko pred alkoholizmom rešil sebe in pomagal drugim. Zato si morajo OZD prizadevati za izobraževanje vseh struktur zaposlenih, h sodelovanju pa pritegniti tudi zunanje sodelavce.

4. Prepoved točenja alkoholnih pijač pred 7.30 v Sloveniji velja že nekaj let, vendar je prav v Škofji Loki mogoče najti lokale, ki se tega odloka ne držijo. Tako stanje bi se lahko uredilo z večjo aktivnostjo in doslednostjo tržnega inšpektorja. Res pa je, da lahko sleherni občan (tudi mladoleten) kupi alkoholno pijačo v trgovinah tudi pred 7.30.
5. Pomemben sestavni del (ne pa edini način) prizadevanj za omiljevanje alkoholizma so tudi prizadevanja OZD za strožjo kontrolo glede privnašanja alkohola v prostore OZD, ilegalnih izhodov med delovnim časom itd. Če želimo, da so prizadevanja res kompleksna, je potrebno alkoholne pijače odpraviti tudi iz reprezentance in jih nadomestiti s čajem in brezalkoholnimi pijačami.

kurativno

1. Občane, ki so že zašli v odvisnost od alkohola je potrebno pravočasno in dosledno pripraviti na zdravljenje alkoholizma. Priprava je najuspešnejša, če med seboj tesno sodelujejo TOZD, svojci alkoholika, s strokovnim sv-

etovalnim delom pa socialna in zdravstvena služba.

- TOZD alkoholika največkrat obravnavajo zaradi kršitev delovnih obveznost (izostanki z dela, škoda, ki jo povzročā z malomarnim delom itd). Za učinkovito ukrepanje je potrebno uvesti disciplinski postopek in, ga tudi dosledno izvesti.
2. Svetovati svojcem alkoholika, kako naj ga pripravijo na zdravljenje. Najučinkoviteje lahko ukrepa žena z uvedbo razveznega postopka. Na nje željo ji lahko s svetovanjem pomaga socialna služba. Če bo žena pri svoji zahtevi odločna, se bo alkoholik odločil za zdravljenje preden bi prišlo do razveze zakona. Če se alkoholik kljub odločnemu nastopu družinskih članov ne odloči za zdravljenje, je pričakovati, da se bodo odnosi v družini še poslabšali. V tem primeru je boljše, da gresta zakonca narazen. Ob tem pa nastopijo težave pri delitvi premoženja, zagotovitvi najnujnejših prostorov za življenje, ni pa redko tudi pojav, da alkoholik raje pusti zaposlitev kot, da bi plačeval preživnino za mladoletne otroke. Razveza zakonske zveze sicer ne reši alkoholika, omogoči pa ženi in mladoletnim otrokom, da zaživijo dostojnejše življenje. Družinam, ki se počutijo nemočne pod alkoholikovo tiranijo, bi morale biti deležne večje družbene skrbi in pravne pomoči v primerih, ko želijo take razmere rešiti tudi z lastnimi prizadevanji.

Za občinsko skupnost socialnega skrbstva je gradivo pripravil delavec strokovne službe
ČUFAR Bogdan

SPREJELI SMO NAŠE UPOKOJENCE

Že vrsto let je navada, da pred Novim letom povabimo v tovarno naše upokojene, jih pozdravimo, skromno pogostimo in jim zaželimo srečno in predvsem zdravo novo leto.

Tudi letos je sindikat organiziral sprejem upokoencev, ki so se mnogoštevilno odzvali našemu vabilu in se 24.12.1980 ob 12. uri zbrali v jedilnici tovarne. Tu je zbrane pozdravil predsednik sindikata tov. Nastran Štefan in vsem zaželel srečno, zdravo in zadovoljno novo leto 1981. V imenu poslovnih organov podjetja je spregovoril sekretar podjetja tov. Vladimir Polajnar in tov. Režka Porenta, ki je upokoence pozdravila v imenu organizacije ZB. V krajšem kulturnem programu je nastopila recitacijska skupina.

Po skromni zakuski smo povabljeni obdarili in jih povabili na ogled tovarne, ki so si jo nekateri z zanimanjem ogledali, drugi pa so v prijetnem razpoloženju pokramljali med seboj. Čas, namenjen našemu srečanju, je kar prehitro minil. Veseli naše pozornosti in hvaležni za pogostitev in darila, se se nam prisrčno zahvalili, v njihovem imenu je spregovoril tov. Albin Lavtar. Vsem zaposlenim je zaželel srečno novo leto in mnogo delovnih uspehov v letu, ki prihaja. Ko smo se razhajali, je bila naša skupna želja, da bi se še velikokrat srečali zdravi in veseli, v tako prijetnem razpoloženju.

Predsednik IO OOS:
Nastran Štefan

MUZEJ

Krajevna skupnost Železniki in vsa Selška dolina imata zbrane spomenike dela v Železnikih - Na plavžu. Tu so tri zgradbe, tvorijo zgodovinski del Železnikov in jih imenujemo MUZEJ.

Pokojni Fr.Koblar je zapisal njih smoter: Starim Železnikom v spomin Minljivosti časov v opomin Sled minulega trpljenja
Up sedanjega življenja.

Tehnični spomenik I. kategorije "plavž", od daleč priklepa pogled mimoidočega, spominja na 700 let pridobivanja surovega železa iz rude, nabrane po vsej dolini. Odtod tudi ime vasi Rudno in Knape. Ta lepo zgrajena visoka peč budi spomine na rudarstvo in železarstvo, ki sega daleč v davnine.

"Na plavžu" št.58 je "Plavceva hiša" zgrajena pred 350 leti. Zunanji poudarek ji daje lep

balkon v drugem nadstropju. V njej so razstavljeni modeli železarskega, gozdno lesnega in narodnopisnega dela, ki prikazujejo naše pridobitniško in družabno življenje. Valvazoričeva slika in tudi maketa Železnikov opominjajo na spremembe in minljivosti, ki menjajo delo in življenje.

Sled minulega trpljenja" se kaže iz rudarskega vpadnega jaška, kakršnega je imela "Jama na Coku", kjer so presnovali grodelj v kovno železno, iz katerega je stotine žebjarjev kovalo žeblice. Prav žebjarija "vigenc" pa je neposredni predhodnik kovinsko predelovalne industrije. V korak z železarstvom stopa gozdno lesno gospodarstvo s proizvodnjo (kuhanjem) oglja, pripravljanjem gradbenega lesa, izdelovanje sodov za pakiranje žebeljev, ki so jih tovarnjaki odnašali v Zemun, na Reko, Trst, Benetke in druga italijanska mesta. V vseh teh proizvajanjih in prometu je uveljavljena človekova delovna moč.

"Up sedanjega življenja" nam budi pogled na žebjarja, kateri ima nalogo skovati v enem dnevu 1,000 žebeljev "kanalov". Sedem stoletij je minilo od začetka graditve Že-

leznikov, po zemlji in v njej so rili rudarji in iz strmin sami dovažali rude, na številnih kopljaščih so kuhali oglje, krojili doge za sode v katerih so tovarniki odnašali žeblice na tržišča. Vsem tem nalogam so naši predniki uspešno kljubovali, kakor nam priča MUZEJ. V sedanjosti pa imamo težka dela preložena na mehanske naprave, ki naj nas z zgledi prednikov vzpodbuja za polno zaupanje v našo sedanjost.

Tretja zgradba MUZEJA je galerija pomembnih umrlih rojakov.

V Selški dolini se je rodilo mnogo pomembnih mož za slovensko kulturo.

Izbor teh je bil izdelan v osrednjih zgodovinskih ustanovah. Vsak med njimi bi bil upravičen za javno spominsko obeležje, če bi imeli sredstva. V začasno ovekovečenje smo jih napisali na stene galerije. Tu se more obiskovalec muzeja pokloniti njihovem spominu. Na Češnjici rojeni Jelenc je bil pred 200 leti rektor univerze v Insbrodu, zgodovinar evropskega slovesa je bil dr.Kos, iz Selc, dr. A. Globočnik pl.Sorodilski je bil pobudnik Zedinjene Slovenije in tvorec slovenske Zastave, Ivan Grohar je bil največji slikar evropskega slovesa itd.

MUZEJ Železniki je s tem zapisom kratko predstavljen v "ELEKTROMOTORJU". Z rednim delovanjem dopolnjuje zgodovinske študije tu in je namenjen tudi inozemskim obiskovalcem,

- Žumer Niko

MOJ KRAJ PRED STO LETI IN DANES

Pust poznojesenski dan je. Kadar sem vsega naveličan, sežem po knjigah, ki pripovedujejo o živalih. Danes me še te ne zanimajo. Pogled se mi zaustavi na knjigi: Selška in Poljanska dolina.

In misli mi poromajo nazaj, v leto 1880. S svojim bratom, mamom in očetom stanujem v starem delu Železnikov. v veliki sobi, kjer je še nekaj družin. Vsaka ima le svoj kotic, kjer ima shranjeno svoje imetje in svoj prostor pod soncem. Oče in mati odhajata na delo v vigenc, kjer teče delo noč in dan. Midva sva še premajhna, da bi jim pomagala. Zato je najino "igrišče" v tisti veliki sobi, ko pa nekoliko odrasteva, že vsak po svoje, čeprav težko, vihitiva kladiva in pomagava.

Svet okrog nas pa je napredoval po svoje. Strojno delo je izpodrivalo na roke skovane žblje, še tisti skromen kos kruha se je stanjšal. In na pomoč so priskočile ženske. S svojimi urnimi

prsti so sklekljale marsikateri čudevit prtiček in poskrbele za skromen obed. Tako je teklo življenje in 1902. leta je plavž ugasnil. Gospodarska kriza se je ustavila tudi v Železnikih. Žene so že zmerom le kljekljale, možje so iskali delo drugod. Kanske jim je nudila delo Jelovica s svojimi ogromnimi gozdovi. Medtem so tudi možje in fantje iz Železnikov krvaveli na tujih frontah.

Vsem v Železnikih pa ni bilo tako slabo. Nekateri so si z delom revnejših pridobili veliko bogastvo. To so bili razni Jegri, Jozefi in drugi. V njihovih domovih se je kopičilo bogastvo, ostali pa so se preživaljali s črno kavo in tenkim kosom kruha.

In v mislim preskočim leta do 2. svetovne vojne, ko so skoraj vsi prebivalci zdaj priskočili na pomoč partizanom. Z vsemi akcijami proti fašistom si je moje mesto pridobilo ime "mala Moskva". Mnogo borcev je izkrvavelo po različnih delih naše domovine zato, da jaz danes živim tako brezskrbno, da si moj očka in drugi služijo kruh tam, kjer želijo in kjer jim delo ugaja. Izkrvaveli so zato, da si prebivalci Železnikov postavijo nove stanovanjske bloke, nove

tovarne, v katerih odločajo o delu sami in so Jegri in Jozefi popolnoma pozabljeni. Padli so zato, da je danes moj prostor pod soncem velik, svetel, poln sreče in brezskrbnega otroštva, zato, da je moje mesto danes tako, da ga ne bi zamenjal z nobenim drugim.

Trojar Darijan
OŠ Železniki, 8.a

IGRALEC, REŽISER....

Vsi ga poznate. Morda kot obratovodja v nekdanji Kovinarski zadrugi, morda kot direktorja. Nekater se ga spomnite še iz NOB, morda celo še od prej, kot igravca, režiserja in družbenopolitičnega delavca. Bil je tudi predsednik Občine Železniki ter predsednik in vodja društava Partizan Železniki.

Vsem, ki stopajo na oder, pa Šmid Matevž pomeni idejnega vodja, učitelja in velikega kulturnega delavca. Igrati je začel pri Sokolu, v predvojnih Dražgošah, že z 12. leti in kasneje nadaljeval v meščanski šoli v Tržiču.

Oder mu je bil vedno svojevrstna strast, saj je od osvoboditve pa do danes organiziral, igral in režiral preko 200 proslav in iger. Za svoje delovanje je dobil leta 1949 Orden zaslug za narod, leta 1959 Orden rada III. reda, leta 1971 pa Red republike z bronastim vencem. Za 10-letno delovanje društva Partizan je dobil Spominsko plaketo in več pohval. Med vojno je bil odlikovan z medaljo za hrabrost.

Toda ni namen tega članka naštevanja medalj in priznanj, kajti vse te nagrade so malo v primerjavi z delom, ki ga je

Šmid Matevž napravil v Železnikih na kulturnem in družbeno-političnem področju. Njegovo najnovejše delo - komedija Krapci - kjer je režiser in igralec, je dvakrat privabilo polno dvorano gledalcev.

Ob kulturnem prazniku mu torej iskrena hvala, z željo, da bi ga še večkrat videli kot igralca, režiserja predstav in proslav.

Nekateri se borijo pošteno in športno, drugi si izbirajo dokaj čudna pravila in igrajo skrite karte, tretji pa se prepuščajo tokovom življenja, da jih premetava iz ene v drugo skrajnost.

Borimo se, toda le veliki se lahko borijo, da bi bili največji. Na tekališču vsi tečejo zato, da bi bili prvi, toda le eden priteče prvi na cilj.

Franc Čufer

Komisija za kulturno dejavnost

Vstrajni in neumorni kulturni delavec Matevž Šmid

UTRINKI:

DEKLE Z LEPIM OBRAZOM

Sediš in gledaš v svoje dolge, lakirane nohte na roki. Ne veš, kaj bi počela. Prižgeš si cigareto in se prepustiš dolčasu.

Res imaš lep obraz. Toda prazne so tvoje oči. Le barva mi govori z njih.

SREČA

Čudne poti si išče sreča! Človek ne ve, kako bi se je lotil in jo vsaj za krilo ujel. Vsi se trudimo, da bi jo ujeli, toda le izbrancem se posreči srečanje s srečo.

Tudi srečen človek ne ve, kakšne oči ima sreča.

Vse naše življenje je borba. Borba za lepši in boljši jutri.

VABILO

Vabimo Vas na

Letno konferenco OO Sindikata TOZD ISKRA Železniki dne 7.2.1981 ob 17.30 uri v Kulturnem domu v Železnikih.

Na konferenci bomo poleg delovnega programa organizirali tudi kulturni in zabavni program.

OO Sindikata

OBRAČUN OSEBNIH DOHODKOV

V letu 1981 bodo sledeči izplačilni dnevi osebnih dohodkov:

- 15. januar
- 12. februar
- 12. marec
- 14. april
- 15. maj
- 12. junij
- 14. julij
- 12. avgust
- 11. september
- 13. oktober
- 12. november
- 15. december

Roki izplačil so vsklajeni in sporazumno določeni z Ljubljansko banko in SDK, zato nobene korekture niso več mogoče. Tem rokom se moramo prilagoditi z zaključevanjem plačilne dokumentacije.

PO STEZAH PARTIZANSKE JELOVICE

SANKAŠKO TEKMOVANJE V DOLENJI VASI

Nezmotljiva sodniška trojka

Frelih je bil žal tokrat le
med gledalci

Bahub Janez iz Tržiča daje
intervju

Najvstrajnejši sankoški de-
lavec Drol Viko

Predsednik ŠD ISKRA Železniki dr. Jože Možgan

Tekmovalac na progi

Viko Debeljak - izreden tekmovalac in organizator

Gaser Mirko je skrbel za ozvočenje

SAMOSTOJNI VASTOP ME-
ŠANEGA PEVSKEGA ZBO-
RA IN RECITATORJEV
ISKRE ŽELEZNIKI

Guzelj Mirko je povezoval program in recitiral

Kejžar Marjan recitira

Mešani pevski zbor "ISKRA" Železniki

TEKMOVANJE V ZNANJU : SELŠKA DOLINA V PRETEKLOSTI

Na pobudo koordinacijske konference ZSMS "Alples", je bilo dne 9.1.1981 organizirano tekmovanje v preiskusu znanja na temo: "Selška dolina v preteklosti".

Tekmovanja so se udeležile ekipe: "Alplesa", OŠ Železniki, OZSMS Dražgoše in ekipa študentov Selške doline. Največ znanja je pokazala ekipa Alplesa in je zasedla prvo mesto.

Baudelaire je ljubil paradokse.

Nekoč je večerjal pri nekem advokatu in posadili so ga zraven debeluha z belo kravato. Baudelaire se je dolgočasil.

Po aperitivu je dejal sosedu:

»Stavim, da se strinjate z menoj.«

»V čem, gospod?«

»Stavim, da so vsi notarji nekdanji kaznjenci.«

»Oh, gospod...« je rekel gospod s sramežljivostjo, ki je izdajala njegov poklic. Nato se je na pol obrnil stran.

Pesnik, ki ga je stvar zabavala, je počakal do pečenke, potem je s kolemcem dregnul debeluha.

»Dragi prijatelj, prejle nisem imel prav, grdo navado imam, da pretiravam; vsi notarji niso sedeli v ječi, priznajte pa, da so se vsaj zagovarjali pred poroto. Med nama rečeno, kaj mislite o tem?«

»Gospod, jaz sem notar, ste to vedeli?«

»Oh, nikar se ne jezite.« je odvrnil avtor »Cvetja zla«, »in pomirite se... Rad priznam, da je bilo nekaj tudi oproščenih...«

Julesova profesorica angleščine je zelo lepa. Mali Jules jo, kot že tolikokrat doslej, spet razjezil, pa mu zamišlja: »Povej svojemu očetu, da ga hočem videti in to že jutri.«

Še istega dne nabriti fantič de očetu:

»Daj mi dvajset frankov, pa ti že jutri organiziram sestanek s svojo profesorico angleščine, ki ti je tako všeč.«

— Dobro, ampak če sem že poklical napačno številko, zakaj ste potem odgovorili na napačen poziv?

Francoski pisatelj Pierre Daninos, avtor številnih humorističnih del, kot so: »Zapiski majorja Thompsona«, »Gospod Blot« itd., je dejal:

»Molk je edino zlato, ki ga ženske prezirajo.«

Komponist Gluck je šel nekoč po ulici Saint Honore v Parizu in po nesreči razbil izložbeno okno, ki ni bilo vredno več kot poldrugi frank. Glasbenik je dal lastniku en tolar (tri franke). Da mu ne bi bilo treba vrniti ostanka, se je trgovec izgovarjal, da nima drobiža. Gluck pa je dejal:

»Nič ne de, bom pa razbil še eno okno!«

Neki mlad pesnik je bral Voltairu svoje pesmi.

»Mladenič,« mu je rekel filozof, »take pesmi boste lahko pisali, ko boste slavni. Za zdaj pa morate paziti, da boste pisali dobre verze.«

V nekem vaškem zadružnem domu so pripravili predavanje o škodljivosti alkohola. Dva preprosta kmečka očanca sta v zadnji vrsti pazljivo poslušala predavanje, ko pa je bilo končano, je prvi dejal drugemu:

»Tega pa res ne razumem, da nekateri popijejo toliko tega škodljivega alkohola, ko pa imamo vendar dovolj dobrega žganja in še boljšega vina...«

SONČNI MRK

Gorenjca se pogovarjata:

»Se še spomniš sončnega mrka pred tremi leti?«

»Zelo dobro. Takrat sem srečal Janaza na pošti. Hotel je telefonirati bratu po nočni tarifi.«

»Predstavljaš si, draga, končno sem izvedel za stanovanje, ki bo v kratkem prosto...«

V kadrovsko službo velikega podjetja je prišel kandidat za prosto delovno mesto.

»Ste že kje delali?«

»Seveda. Na prvem delovnem mestu sem ostal šest mesecev, na drugem osem let.«

»Zakaj pa ste odšli?«

»Zato, ker sem bil bo-sojen samo na osem let« je odgovoril vprašani.

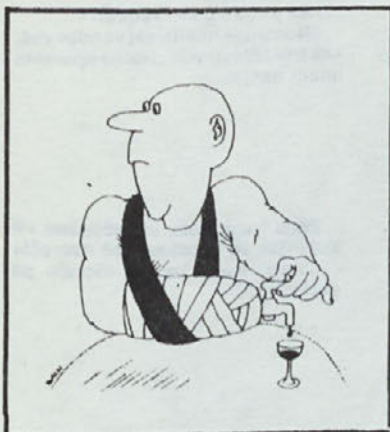

Edina rešitev podjetja je v tvojih rokah, draga.

NOVE KAZNI

Novi zakon o varnosti cestnega prometa predvideva centralno evidenco kršiteljev. Tako bo posledje mogoče nadzirati pogostost prekrškov. Posebna evidenca bo za tiste, ki bodo prevozili rdečo luč na semaforju. Kazni bodo naslednje: prvič bo opomin, drugič bo sto dinarjev denarne kazni, tretjič bo odvzem dovoljenja za tri mesece, četrtič boš moral ponovno opraviti izpit in če bo voznik še petič prevozil rdečo luč, bo moral za 10 let namestiti za kazen na avtomobil registracijo KR (Kranj).

Šef pisarne v nekem velikem marsejskem podjetju je imel grdo navado, da je svoje tajnice in ženske uslužbenke rad spravil v zadrego s pripovedovanjem mastnih in začinjnih zgodbic. Dekleta so imele nekega dne tega dovolj in so sklenile, da bodo ob prvi priložnosti, ko bo spet pričel svinjati, vse naenkrat zapustile pisarno. Toda eni od njih ni dal vrag miru in je vse izdala svojemu prikupnemu šefu. Ta je že naslednjega dne, takoj, ko je vstopil v pisarno pričel takole: »Ali že veste gospodične, da bo danes ob desetih odpula proti Afriki ladja polna prostitutk?« Dekleta pa kot na poveleje vstanejo in pohite proti vratom. Šef zakliče za njimi: »Nikar tako ne hitite lepotic, saj bo ladja odpula šele ob desetih zvečer.«

Pacient sedi s trpečim izrazom v ordinaciji in toži nad hudim glavobolom.

»Ali kadite?« poizveduje zdravnik.

»Ne, kaj pa mislite!«

»Ali pijete?«

»Za božjo voljo!«

»Kako pa kaj ženske?«

»Toda, doktor, kaj si pa mislite o meni?«

»Potem pa izvira vaš glavobol od svetniškega sija, ki vas tišči in vam je ziezal na čelo!«

— Če bi mi vaš kolega ne vzel vozniškega dovoljenja, bi vas zdaj lahko odpeljal v bolnico...

Nekega zdravnika so nujno klicali k bolniku na dom in ko je prišel, ga je na pragu pričakala hlipajoča ženska:

— Zastonj ste prišli, gospod doktor...

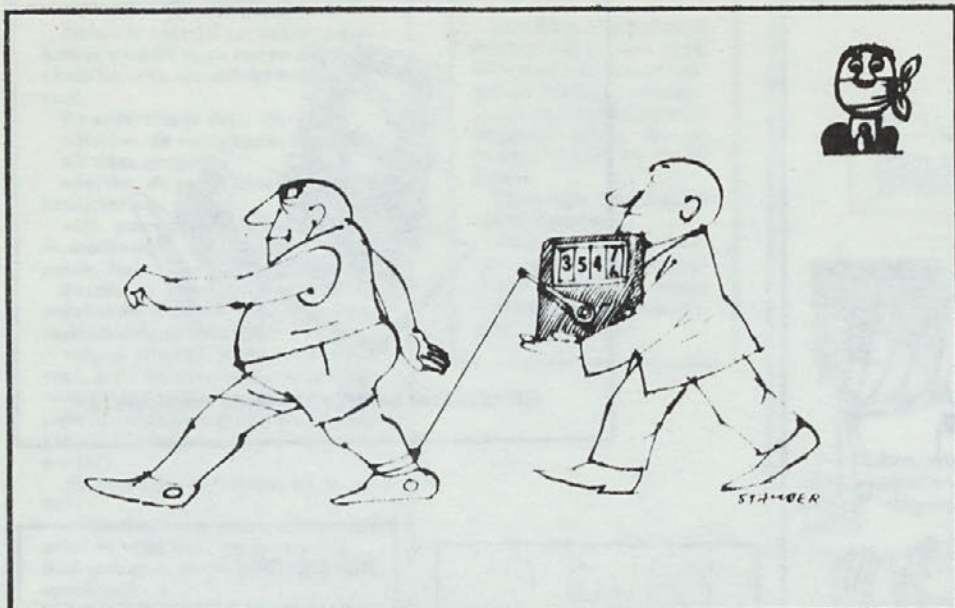
— Ne zastonj, le zamañ jo je popravil zdravnik.

Štajerec je kupil nov avtomobil in zaprosil soseda, naj mu pogleda, če mu delajo luči. Najprej prižge dolge luči. Sosed pravi: »Dela!« Potem prižge še kratke in na koncu še parkirne luči. Sosed je obakrat rekel: »Dela!« Potem je prižgal še žmigavec. Sosed ga en čas gleda potem pa začne: »Dela, ne dela, dela, ne dela, dela...«

Dva lovca sta šla na lov. Medtem ko prvi ni poskusil nobene pijače, je drugi večkrat globoko pogledal v kozarček. Kmalu sta naleta na srno. Trezni je hitro pomeril in... ustrelil mimo. Nekaj pozneje sta zagledala srnjaka. Drugi lovec je vložil naboj v puško, pomeril in zadel.

»Tristo zelenih, dober strel!« reče prvi.

»To pa res ni problem, pri takem tropu ne smeš zgrešiti.«

NESRAMNOST

»Le kaj tako buljiš vame, paglavec!« se razjezi mož z goščo. »Se malo, pa te bom požrl!« Pobič mu predrzno odgovori: »Lahko, a najprej pogoltnite prejšnjega!«

»Povej mi, Jože, ali si zadovoljen v zakonu?«

»Vsekakor... Sedaj mi nikoli več ne manjka gumb na suknjiču ali na hlačah...«

»To pomeni, da te je že naučila šivati!...«

V inštitutu so nabavili nov računalnik in mlad inženir ga skuša preizkusiti, koliko ve. Prvo vprašanje: »Kako mi je ime?« »Michel Lebrun,« kot iz topa. »Dobro. Katera je največja napaka moje žene?« »Ljubosumnost,« se takoj odreže računalnik. »Odlično, ni kaj reči. Kje sem rojen?« »V Toulonu.« »Fantastično, še eno vprašanje: Kje je moj oče?« »Na ribolovu.« »Ni res,« je triumfiral inženir, »v Lilleu je, saj sem ravnokar z njim govoril po telefonu!« »Človek s prilikom Lebrun je resda v Lilleu, toda vaš oče je na ribolovu v Provenci,« je bil računalnik neusmiljen.

Dva lorda se po daljšem času srečata v klubu »Kot sem slišal, ste morali pokopati svojo ženo, ubogi prijatelj.«

»Kaj sem pa hotel... bila je mrtva!«

Neka fina žena je prišla v trgovino z televizorji in rekla prodajalcu:

»Rada bi kupila avstrijski ali nemški radio.«

»Prosim,« reče prodajalec, »priporočam vam japonski televizor.«

»Hm, hm, kaj pa naj počnem za japonskim televizorjem, če ne razumem japonsko.«

»Zakaj si mi pripravila tisto pogasto obleko?« je vprašal blagajnik svojo ženo.

»Za pustni ples, vendar!«

»Nočem je nositi, saj vendar veš, kakšne žalostne in zoprne spomine imam nanjo...«

Žena bere možu iz časopisa: »V kuhinjah se zgodi največ nesreči!«
»Vem, vem, jaz jih moram pa prebaviti!«

»Ali ste vi ukradli Fiat 126 P?« strogo vpraša miličnik osumljenca.
»Ne, nisem. Kar preiščite me!«

Občan privlira v stanovaljski urad in že med vrati se začne pritoževati načelniku: »To je nevzdržno in skrajni čas je, da nekaj ukrenete. Stanujem v sobi, resda ne majhni, skupaj z bratoma. Nesreča je v tem, da sta oba nora na živali. Prvi ima v sobi šest opic, drugi pa pet psov. Si predstavljate, kakšen zrak imamo v sobi?«

»Dobro, dobro, kaj ta soba nima okna, vpraša načelnik.«

»Ima, zakaj vprašate?«

»Zakaj pa ga ne odprete?«

»Saj nisem nor, potem bi ušlo dvajset mojih go-lobov!«

»Oprostite, to bo najbrž pomota... Jaz sem hotel govoriti z Marjanom Kraljem...«

Dunajski komik Hans Moser je pozno v noč sedel s tovariši v gostilni. Ko so odhajali, je Moser opazil, da mu manjka deset šillingov. Poklical je natakrja in mu dejal:

»Vse kaže, da mi je padlo pod mizo deset šillingov. Če jih najdete, mi jih jutri vrnite, če pa jih ne, jih obdržite!«

ELEKTROMOTOR

Glasilno izdaja "ISKRA"-Široka potrošnja - TOZD, Tovarna elektromotorjev in gospodinjskih aparatov Železniki.

Ureja uredniški odbor: Odgovorni urednik - Polajnar Vladimir, tehnični urednik - Tarfila Lojze, fotodokumentacija - Pintar Jože, člani: Megušar Lojze, Pertovt Zdravka, Peternelj Marjan in Zgaga Stane. Lektor: Trojar Ladi.

Naklada: 850 izvodov

Po mnenju sekretariata za informacije SRS šteje "ELEKTROMOTOR" med proizvode, za katere se ne plačuje prometni davek.

Tiska tiskarna: DU Kranj

